

Šľachtiteľský program plemena biela alpská ovca

Úvod šľachtiteľského programu

Šľachtiteľský program a šľachtenie plemena bielej alpskej ovce vychádza zo Zákona č. 194/1998 Z. z. o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o šľachtení a plemenitbe“) a Smernice Rady 89/361/EHS týkajúcej sa čistokrvných chovných oviec a kôz. Napĺňanie šľachtiteľského programu sa vykonáva v súlade so Zákonom č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov, Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 18/2012 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o identifikácii a registrácii oviec a kôz v znení neskorších predpisov, Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 18/2001 Z. z. o vykonávaní kontroly úžitkovosti, kontroly dedičnosti a testovania úžitkových vlastností, kontroly zdravia, kontroly dedičnosti a testovania zdravia, hodnotenia zovňajšku hospodárskych zvierat, o založení a vedení plemennej knihy, založení a vedení plemenného registra, vedení predpísanej evidencie a o overovaní pôvodu hospodárskych zvierat, Rozhodnutím Komisie 90/254/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria pre schvaľovanie organizácií a združení chovateľov, ktoré zakladajú alebo vedú plemenné knihy pre čistokrvné plemenné ovce a kozy, Rozhodnutím Komisie 90/255/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria pre zápis čistokrvných plemenných oviec a kôz do plemenných kníh; Rozhodnutím Komisie 90/256/EHS, ktorým sa stanovujú metódy pre monitorovanie úžitkovosti a posudzovanie genetickej hodnoty čistokrvných plemenných oviec a kôz, Rozhodnutím Komisie 90/257/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria schvaľovania čistokrvných plemenných oviec a kôz a používania ich spermy, vajíčok a embryí na plemenárske účely, Rozhodnutím Komisie 90/258/EHS stanovujúcim zootechnické certifikáty o pôvode čistokrvných plemenných oviec a kôz, ich spermy, vaječných buniek a embryí. Tento šľachtiteľský program je zároveň vypracovaný s ohľadom na Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1012 o zootechnických a genealogických podmienkach na plemenitbu čistokrvných plemenných zvierat, hybridných plemenných ošípaných a ich zárodočných produktov a na obchodovanie s nimi a ich vstup do Únie a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 652/2014, smernice Rady 89/608/EHS a 90/425/EHS a zrušujú určité akty v oblasti plemenitby zvierat („nariadenie o plemenitbe zvierat“). Napĺňanie tohto šľachtiteľského programu sa musí vykonávať v súlade so štatútom plemenných kníh pre ovce chované na Slovensku. Tento šľachtiteľský program vychádza aj z dlhodobými zásadami v predchádzajúcich štatútoch plemennej knihy pri šľachtení daného plemena na území Slovenskej republiky.

Napĺňanie a dodržiavanie tohto šľachtiteľského programu zaisťuje Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku – družstvo, ako uznaná chovateľská organizácia podľa zákona o šľachtení a plemenitbe poverená Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky vedením plemennej knihy.

Šľachtiteľský program je súbor systematických opatrení a zámerov, vrátane zaznamenávania údajov, selekcie, plemenitby a výmeny plemenných zvierat a ich zárodočných produktov, ktoré boli navrhnuté a realizované s cieľom zachovať alebo posilniť želané fenotypové a genotypové znaky a vlastnosti v rámci cieľovej chovnej populácie. Na základe tohto šľachtiteľského programu sa stanovuje chovný cieľ predmetného plemena. Chovný cieľ sa stanovuje prostredníctvom chovateľských metód, ktoré sú definované pri hodnotení kontroly úžitkovosti.

Cieľom tohto šľachtiteľského programu je zvyšovanie genetickej hodnoty a úžitkovosti jedincov daného plemena na území Slovenskej republiky tak, aby mal nadväzovať na šľachtiteľské programy a chovné ciele v krajine pôvodu plemena a v ostatných krajinách Európskej únie. Tento šľachtiteľský program sa vzťahuje na územie Slovenskej republiky.

Charakteristika plemena

Ovce tohto plemena boli vyšľachtené v 30. rokoch 20. storočia vo Švajčiarsku zošľacht'ovacím krížením, keď boli domáce alpské horské plemená: appenzell, oberhasli-brienz, schwyz, wildhaus pripárované baranmi plemena württemberg merino (merinolandschaf) a ile de France. Plemeno je možné charakterizovať ako nenáročné ranné plemeno s trojstrannou úžitkovosťou s prevládajúcou mäsovou úžitkovosťou a polojemnou vlnou sortimentov AB – BC vhodné do horských oblastí. Plemeno je veľkého telesného rámca s harmonickým utváraním telesných partií. Hlava je stredná s jemným výrazom. Krk sa vyznačuje výborným osvalením a dobrým spojením s ramenom a kohútikom. Hrudník je široký, bedrá sú dobre osvalené. Končatiny sú pevné a dobre utvárané so zdravými mierne rozšírenými paznechtami. Farba je biela, nežiaduci je výskyt tmavo pigmentovaných vlasov a taktiež čiernych pigmentových škvŕn okolo očí, na ušiach a mulci. Obe pohlavia sú bezrohé.

Úžitkové vlastnosti

Výška bahníc v kohútiku je 68 – 74 cm, pri baranoch 76 – 82 cm. Živá hmotnosť bahníc je 60 – 80 kg, pri baranoch 90 – 110 kg. Plodnosť sa pohybuje od 150 do 180 %. Hlavnou úžitkovou vlastnosťou je produkcia ťažkých jatočných jahniat, ktoré by mali dosahovať priemerný denný prírastok min. 260 gramov. Vlna je polojemná, sortimentu AB až BC, s ročnou dĺžkou min. 8 cm.

Postup šľachtenia plemena

Základnou formou šľachtenia je čistokrvná plemenitba, so zámerom aby parametre úžitkovosti u nás chovaných oviec plemena („BA“) sa čo najrýchlejšie približovali a vyrovnali parametrom, ktoré sú uvádzané v plemennom štandarde. Šľachtenie je založené na výbere geneticky najlepších jedincov do pozície rodičov ďalšej generácie. Základom šľachtiteľskej práce pre správne vytypovanie týchto geneticky najlepších zvierat bude aj naďalej kontrola úžitkovosti. Získané dáta sa pri dostatočne početnej populácii využijú pri odhadoch plemenných hodnôt (ďalej len „PH“) pomocou metódy BLUP Animal Model, ktorá umožní korekciu systematických vplyvov prostredia a využije informácie o všetkých príbuzných jedincov v rodokmeni, čím sa výrazne zvyšuje presnosť a spoľahlivosť odhadu. Pri malej populácii bude odhad PH robený na základe fenotypových hodnôt.

Odhad plemenných hodnôt sa urobí na základe záznamov o veľkosti vrhu bahníc a záznamov zo sledovania hmotnosti jahniat vo veku 80 - 120 dní resp. priemerných denných prírastkov (ďalej len „PDP“) a tiež zo sledovania ukazovateľov charakterizujúcich zmasilosť jahniat (plocha MLLT, hrúbka podkožného tuku). Konečným cieľom je stanovenie celkovej PH oviec plemena biela alpská ovca zohľadňujúcej ekonomickú váhu jednotlivých ukazovateľov.

Rýchlejší genetický pokrok predpokladá vyššiu intenzitu selekcie. Genetický vývoj populácie je týmto spôsobom zabezpečovaný hlavne výberom plemenných baranov. Keďže sa jedná o málo početnú populáciu, ktorá sa na Slovensku chová len krátke časové obdobie je potrebné rátať s nákupom plemenníkov zo špičkových chovov v EÚ.

Plemenný štandard a chovný cieľ plemena biela alpská ovca chovaného v SR

Hlavné ukazovatele:

Ukazovateľ		biela alpská ovca - BA
Základná charakteristika	<i>Plemenný štandard</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Kombinované plemeno s prevládajúcou mäsovou úžitkovosťou vhodné do horských podmienok. • Plemeno s veľkým telesným rámcom a harmonickým utváraním tela. • Vlna je polojemná, sortimentov AB – BC. • Ovce aj barany sú bezrohé.
Úžitkové zameranie	<i>Plemenný štandard</i>	Plemeno s kombinovanou úžitkovosťou, vhodné pre produkciu ťažších jatočných jahniat.
	Chovný cieľ	Prioritné zameranie: produkcia stredne ťažkých až ťažkých jatočných jahniat, s výborným využitím pastvy a s možnosťou bahnenia 3 x za 2 roky.
Hmotnosť bahníc	<i>Plemenný štandard</i>	70 kg
	Chovný cieľ	80 kg
Hmotnosť plemenných baranov	<i>Plemenný štandard</i>	100 kg
	Chovný cieľ	110 kg
*Hmotnosť jariek	<i>Plemenný štandard</i>	50 kg
**Hmotnosť aukčných baranov	<i>Plemenný štandard</i>	70 kg
	Chovný cieľ	85 kg
PDP jahniat do odstavu – jahničky	<i>Plemenný štandard</i>	0,280 kg
	Chovný cieľ	0,320 kg
PDP jahniat do odstavu – baránky	<i>Plemenný štandard</i>	0,320 kg
	Chovný cieľ	0,380 kg
Jemnosť vlny	<i>Plemenný štandard</i>	26,5 – 28 µm sortiment AB až BC
Plodnosť na obahnenú ovcu	<i>Plemenný štandard</i>	170 %
	Chovný cieľ	185 %

- * hmotnosť jariek do 1 roka musí byť minimálne na úrovni 2/3 živej hmotnosti bahníc
- ** uvádzaná hmotnosť sa týka baranov vo veku nad 1 rok, do 1 roka musí mať baran minimálne 2/3 živej hmotnosti aukčného barana